

د ملگرو ملتونو امنیت شورا ته د افغانستان لپاره د ملگرو ملتونو د عمومي منشي د خانگري استازي
بناغلي تداميچي ياماماتو وينا

[لکه څنگه چې وړاندې شوي]

د ۲۰۱۸ کال د سپټمبر ۱۷، نيويارک

بناغلي رئيس او د امنیت شورا غړو،

دا په افغانستان کې د مهمو پريکړو وخت دی. دا پريکړې به د ټولني پر اساسي جوړښت او د هيواد په راتلونکي اغيزې ولري. ټاکل شوي د افغانستان خلک د اکتوبر پر ۲۰ خپلي رايې وکاروي او له ۲۰۱۰ کال راهيسي د لومړي ځل لپاره خپل پارلماني استازي وټاکي. ستراتيژيکي پريکړې، چې ملاتړ يې د ملي موافقتنامې له مخې شوي، بايد د سولې په وړاندې د راتلونکو اقدامونو د لارښوونې لپاره وکارول شي. افغان حکومت او ملگري ملتونه به د افغانستان په اړه د نومبر په ۲۸ په جينوا کې، چېرې چې به د هيواد د ملکي هڅو ټول اړخونه د بيا کتنې او دوه اړخيزو ژمنو لپاره د خبرو اترو په موخه د ميز پر سر کښيودل شي په گډه د وزيرانو د کنفرانس مشري وکړي.

بناغلي رييس،

له يوې مياشتې په لږ څه زياته موده کې به د افغانستان خلک خپلي رايې وکاروي. ما د هيواد په کچه له يو شمير زياتو افغانانو سره چا چې د خپلو حقونو په کارولو سره د خپلو استازو د ټاکلو ليوالتيا . يو زيات شمير کسان به د دغه هدف د ترسره کولو لپاره د پام وړ خطر سره مخ شي.

له عملياتي او تخنيکي پلوه چمتوالی نيول شوي. تر څو ټول سياسي مشران په رغونکي او سوله ييز ډول خپل ځانونه ښکيل نه کړي او يقيني نه کړي چې ټولټاکنې په خپل وخت ترسره کيږي، زه لا تر اوسه هم اندېښمن يم چې ممکن سياسي ننگوني د ټولټاکنو لپاره زماني موده له خطر سره مخ کړي او ټولټاکنې له خپل مسير څخه واړوي. امنیت يوه جدي ننگونه ده.

د تخنيکي نکتي له نظره ټولټاکنې شونې دي. د نوماندانو فهرستونه په وخت سره نهايي شوي څو په وخت سره د رای پانو چاپولو ته لار هواره کړي. د ټاکنو د کارمندانو د استخدام چارې ښي روانې دي. د ټاکنو خپلواک کميسيون اعلان وکړ چې د نهو ميليونو وگړو څخه زياتو کسانو د ټاکنو لپاره ځانونه ثبت کړي. د

اپوزيسيون گڼ شمير گوندونه د دې ارقامو په اړه د شک په سترگه گوري او داسې حواله ورکوي چې د امنيتي انديښنو او ادعا شوي درغليو له امله ممکن ډيرو خلکو ځانونه نه وي ثبت کړي. د رای ورکونو د نوملړ د تشخيص په خاطر محافظتي اقدامات او د درغليو د مخنيوي په خاطر تدبيرونه نيول شوي. د دغو تدبيرونو سربيره، شک لا هم شتون لري. د تيرو څو ورځو په ترڅ کې، د سياسي گوندونو د يوه ايتلاف ملاترو د ټاکنو يو شمير ولايتي دفترونو په تړلو پيل کړي او د يو شمير اضافي محافظتي اقداماتو د وضع کولو غوښتنه کوي. دغه کړنې د ټاکنو د کميسيون کار ځنډوي او په وخت سره د ټاکنو ترسره کيدل له گواښ سره مخ کوي. سياسي انديښنو ته بايد د اداري ميکانيزمونو له لارې نه بايد د لارو د بندولو له لارې ځواب وويل شي.

د هغو اصلاحاتو پرته کوم چې تطبيق شوي، پارلماني ټاکنې به له شکه پرته د افغانستان د ځوانو ديموکراتيکو ادارو لپاره يوه لويه ازموينه وي. د افغانستان د څه د پاسه د رای د ورکونکو ۷۰۰۰۰ مرکزونو څخه ۱/۳ هغه يې د نا امنيو له امله تړل شوي. دا د ټولشموليت په اړه انديښني را پورته کوي. اصلي پوښتنه دا نه ده چې ټاکنې به سمې نه وي بلکه دا ده چې د افغانستان د ټاکنو ادارې به دغه محدوديتونو ته په څه ډول رسيدنه کوي. په افغانستان کې له سياسي فعالينو سره زما په خبرو اترو کې، ما په دوامداره توگه په دريو مهمو ټکو ټينگار کړی. لومړی، دوامدار نړيوال ملاتړ نه بايد کم وگنل شي. او پ دې کې د اساسی قانون سره سم د نظم دوام هم شامل دی. دوهم، بايد پوهاوی را منځ ته شي چې پارلماني ټاکنې د پارلمان د غړو د ټاکلو او د ۲۱۰۹ کال په اپريل کې د ولسمشريزو ټاکنو وړ هاخوا اغيزې لري. مور د ريښتني درغلی په اړه چې ممکن ترسره شي او همدارنگه د ټاکنو د درغلی په اړه کوم چئ ښايي کومه تاکتيکي موخه ولري چې لا دمخه ستونزمنې ټاکنې يې اعتباره کړي، پوه يو. افغان ادارې بايد د دواړو په وړاندې مبارزه وکړي. دريم، زه پر ټولو سياسي فعالينو او ادارو غږ کوم څو خپلې دندې ترسره کړي، مسولانه عمل وکړي او په هيواد باندې د تيرو ترڅو وختونو په پام کې نيولو سره د افغانانو په اړه فکر وکړي.

د ټاکنو په اړه د يوې مخکښه ادارې په حيث، په دغه مهم وخت کې به د ټاکنو خپلواک کميسيون خپلې دندې په پوره بشپړتيا، مسلکيتوب سره پر مخ يوسي او افغانانو ته په بشپړه توگه حساب ورکونکی وي. افغان ادارې او سياسي مشران د ټاکنو د برياليتوب لپاره گډ مسوليت لري. يوناوما به د زموږ د اختياراتو په

دنده او د موجوده سرچینو سره په سمون کې هر څه ترسره کړي څو له برياليتوبه له يوې ډکې ټاکنيزې پروسي سره مرسته وکړي.

بناغلي رييس،

ولسمشر غني د سېر کال په فبروري مياشت کې طالبانو ته د بي قيد شرط خبرو اترو وړانديز وکړ چې په دې سره د سولې لپاره يوه بي سارې سياسي فضا را منځ ته شوه چې په جون مياشت کې يې د موقت اوربند لپاره لار پرانيسته. بنکاریده چې پخلاينه ممکن ده. دا نوی پړاو د يو شمير بسپونکو وکړو له خوا حمايت شو او د يوې سوله ييزې راتلونکې لپاره يې هيلې په ډاگه کړې. د اگست په مياشت کې د دولت له خوا دوهم وړانديز شوی اوربند له بده مرغه د طالبانو له خوا و نه منل شو. خو د سولې پروسي په کراره د مستقيمو مرينو په شاخوا کې په حرکت کې وى، خو د خنډونو تمه کیده. خو زه لا هم په دې باور يم چې ټول فعالين د سولې لپاره د افغانانو په دې شديد غوښتنه او د سولې د پروسي لپاره په دې نه انکار وړ اړتيا پوه دي. کيداي شي نور خنډونه په مخ کې پراته وي خو اوس مور د تيرو ۱۷ کلونو په پرتله په ښه موقف کې يو څو د جگړې ختمولو په موخه د خبرو اترو له لارې د سولې پروسه پيل کړو.

تر ټولو ستونزمن پړاونه په مخ کې پراته دي. دا به د ټولو اړخونو له خوا ليوالتيا او دوام ته اړتيا ولري. تمه کيږي چې د افغانستان د دولت هڅې به د طالبانو له خوا و منل شي، اړتيا ليدل کيږي چې د سيمه ييزو او نورو کلیدي هيوادونو د يوه همغږي روش په واسطه تقويت شي څو مخته حرکت وکړي. زه له ټولو خواوو غوښتنه کوم، چې پر پياوړو اقداماتو توافق وکړي، څو د لا زياتو تنظيم شويو خبرو اترو په لور د اعتماد فضا رامنځ ته شي. په دغو کلیدي باور جوړوونکو کې ښايي د بنديانو خوشې کول او د هغوي درملنه؛ د شخړو په سيمو کې په تخنيکي کچه اقدامات لکه د کرنې، پوهنې او روغتيا په برخو کې؛ او له تاوتریخوالي لاس اخيستل يا لږ تر لږه په هغه کې د پام وړ کموالي لامل کيدل شامل دي. ټولې خواوې بايد پر دې وپوهيږي، چې دغه جگړه نظامي حل نه لري. همدارنگه غواړم د سولې او امنيت د بسپونولو، جوړولو او ساتلو لپاره په ټولو هڅو کې د ښځو د مساوي گډون او بشپړې ښکيالتيا د يقيني کولو اهميت په ډاگه کړم.

د غزني پر مرکز وروستی برید او په کابل او نورو برخو کې پرلپسې ځانمرگي بریدونه مور ته د ملکيانو پر ژوند او معيشتونو د هيښوونکې اغيز يادونه کوي. د ۲۰۱۸ کال په لومړيو شپږو مياشتو کې، د ملکي

تلفاتو د مستند کولو له پیل راهیسي، یوناما روان کال د ولسي مرگ ژوبلي تر ټولو لوړ شمیر ریکارد کړی. همدارنگه مور په دې وروستيو اونیو کې د شيعه مذهبه لږکیو په وړاندې د بریدونو نا ارامونکي بهیر مشاهده کړی. هره مړینه یوه انفرادي تراژیدي ده. دا همدارنگه د هیواد لپاره هم یوه تراژیدي ده: د هر ژوند په ضایع کېدو سره پخلاینه لا پسي ستونزمنه کیږي.

نا امنی همدارنگه ژورنالستانو او مرستندویه کار کوونکو ته تلفات اړولي. یوازي په روان کال کې، ۱۳ ژورنالستانو خپل ژوند له لاسه ورکړی او زیات شمیر نور یې ټپي شوي. دا په هر بل هیواد کې د ژورنالستانو د مړینې تر ټولو لوړ شمیر دی. زه له دولت څخه غوښتنه کوم چې د هغوي د ساتنې د تقویه کولو لپاره نور گامونه پورته کړي. دغه راز په روان کال کې ۲۳ مرستندویه کار کوونکو خپل ژوند له لاسه ورکړی؛ ۳۷ یې ټپي شوي؛ او ۷۴ یې تښتول شوي، چې افغانستان دویم تر ټولو خطرناک هیواد گرځوي، په کوم کې چې د دغه مسلک کارمندان کار ترسره کوي، په دقیق ډول کله چې ۲.۲ میلیونه وگړي په څو کلونو کې د هیواد د تر ټولو ناوړه وچکالی څخه کریري.

بناغلی رییس،

افغان دولت او نړیوال همکاران به دوه میاشتي وروسته د وزیرانو په کچه په جینوا کې سره راغونډ شي، څو په افغانستان کې د ملکي هڅو د ټولو اړخونو په اړه خبرې اترې ترسره کړي. دا په هرو دوو کلونو کې د وزیرانو په کچه یو فرصت دی، چې په ۲۰۱۱ کال کې په بن کې ترسره شوي دوه اړخیز تعهد تعقیب کړي. د جینوا سرمشریزه به د بدلون لسیزې په منځ کې ترسره شي، کومه چې په ۲۰۲۴ کې پای ته رسیږي. په امنیتي برخه کې د نړیوالو اوږد مهالو ژمنو سره یو ځای، د جینوا سرمشریزه به له افغانستان سره دوامداره سیاسي ژمنه په ډاگه کړي، په دې شرط چې افغان لوری به اصلاحاتو او پرمختیا ته پر خپله ژمنه ولاړ وي. افغان حکومت د شپږو معیارونو پر ځای کولو ته ژمن دی. دوي پارلماني ټاکنې ترسره کوي، له اداري فساد سره مبارزه کوي، امنیتي سکتور کې اصلاحات رامنځ ته کوي، د پیسو د نړیوال صندوق معیارونه پوره کوي، د خصوصي سکتور پرمختیا او د لومړیتوب لرونکو ملي پروگرامونو طرح بسیجوي. د جینوا سرمشریزه همدارنگه د نړیوالې ټولني لپاره یو فرصت برابر وي، چې د سولې پروسې په اړه خپل توقعات او د دغه ډول پروسې د ملاتړ لپاره خپلي لارې چارې په ډاگه کړي.

بناغلي رييس،

مور په دې وروستيو کې د نړيوالې ټولني يوه ځلانده څېره له لاسه ورکړه. په ۲۰۰۱ کال کې د ملګرو ملتونو پخواني سرمنشي کوفي عنان د سولې د نوبل جايزې خپله وينا په څو ساده تورو سره پيل کړه: "نن به په افغانستان کې يوه نجلۍ پيدا شي." اوس هغه نجلۍ نږدې يوه بنځه ده، څوک چې به ډير زر د رايه ورکولو لپاره د مستحق کيدو عمر ته ورسيرې، دومره به لويه شوې وي چې پوهنتون ته لاړه شي او د خپلې خوښې دنده تر لاسه کړي. آيا هغه به په دې هر څه وتوانيرې؟ زه په دې ډاډه يم چې هغه نجلۍ به د راتلونکو څو مياشتو پرمختګونه له نږدې څخه وګوري.

مننه

يوناما ته د يوه سياسي ماموريت په حيث د افغان دولت او د افغانستان د خلکو د ملاتړ په موخه ماموريت ورکړل شوی کوم چې د نورو مهمو خدمتونو تر څنګ "د ښه نيت دفتروته برابرېوي". د "ښه نيت دفترونه" هغه ديپلوماتيک اقدامونه دي چې ملګري ملتونه يې د خپلې خپلواکي، بې طرفي او تماميت په اړه په عامه او خصوصي محافلو کې اخلي خو د نړيوالو شخړو د راپورته کيدو، تشديد کيدو يا پراخيدو مخه ونيسي. يوناما د سولې او پخلاينې د پروسې سره مرسته کوي، بشري حقونه نظارت کوي او هغو ته وده ورکوي، په وسله واله شخړه کې د ملکي کسانو د ساتنې په شمول، ښه حکومتولي ترويجوي او سيمه بيزه همکارې تشويقوي. ماموريت همدارنګه د نړيوالې ټولني له خوا همغږې پرمختيا ته وده ورکوي.